Průchod mezi zeleninou a řeznictvím. Dvorek bezútěšný jak projev v televizi s vypnutým zvukem. Řada popelnic vlevo zívá a čeká na toho zatím ještě neexistujícího monstrózního Becketta, který konečně dá tu pravou životní příležitost všem popelnicím. Po špičkách přistupuji ke skupině postav u dlouhého otevřeného okna, z kterého zní asymetrický nářek kadiše. Skulinou mezi hlavami vidím na konci šerého sálu podobiznu jednoho z nejsmutnějších současníků, zhotovenou právě ve chvíli, kdy se usmívá. "Klíč je na okně, tam co svítí slunce, mezi mřížemi ?" Nehybná dívka přede mnou lačně kouří, mám strašnou chuť na cigaretu, ale nějak se neodvažuji škrtnout sirku v tom tichu, do kterého Jiří Ostermann šeptá slova pohřebního zpěvu za Naomi Ginsbergovou.

Ticho do uší zakřiknutých džezem. Tma, barokní varhany a tichý hlas z pásku recituje báseň Vladimíry Čerepkové. Při verši "Mám tě radši než chlast" se u zadního rohového stolu někdo začne smát. Replika "Vole!" následuje ihned a je pronesena hlasem daleko mladším.

Toho člověka za piánem neznám, ale celkem není čeho litovat. Shearingovský odvar kořeněný pro zahřátí několika soulovými grify. Kombinace lahodností připomínající teplé párky zalité rozvařenými hašlerkami. Unavený Ostermann (zřejmě v půli cesty mezi hodinovým interview a nějakým úplně nesmyslným a zbytečným dohadováním) se opírá o zeď. Šplhám a zapaluji mu cigaretu. Rozhrne na okamžik svou dokonalou masku odevzdaného mučedníka, usměje se a vybafne "Napíšu knihu!!" Mlčky se ptám. "Fakt, napíšu knihu! Už mám titul - Mých pětatřicet hodin denně ve Viole!" Ještě chvíli se směje, pak se odlepí od zdi a jde za nějakou tou neodkladnou (ačkoli možná úplně zbytečnou) záležitostí, jde - ztělesnění sentence "svoboda je poznaná nutnost".

Něco po půlnoci. Gondolán basa, Míša Polák klavír, Eva Olmerová zpívá "Nemohu ti dát víc než lásku". Po prvním chorusu se zvedají dva tělnatější, asi čtyřicetiletí pánové a vedou své partnerky na malinký parkýtek. Eva Olmerová přestává zpívat a v rytmu skladby vykřikuje na tu skupinku před sebou: "To je vono, pánové! Piruetky, to bylo vždycky moje! Ještě jedno pukrlátko, prosím, ať jsem úplně šťastná!" Pánové se zastavují a přes značnou podroušenost se jim podaří aspoň zpozorovat nevraživé pohledy kolem. Je vidět, jak se jich pomalu zmocňuje pocit křivdy. Copak je to za novoty? Máme tři lahvičky a čtyři večeře - a nakonec si nemůžeme ani zatancovat? Když uraženi usedají, zpívá Eva Olmerová (samozřejmě s vědomím satisfakce) jeden ze svých nejlepších poloscatových chorusů.

Do miniaturní šatny vráží pan vrchní. "Pane Ostermann, prosím vás, co s tím mám dělat ? Já tady mám Američany a tady v tom rohovým boxu mi sedí jeden kluk, má tam sodovku, pane Ostermann, to u mne není žádnej host, drží tam pět míst a nedá si říct! Pojďte mu, prosím vás, nějak domluvit!" Ostermann posílá Inku Machulkovou. Konec korunuje dílo. Ukáže se, že Američani nejsou vůbec Američani, ale Němci s jedním bezprizorným Seveřanem navíc, a kluk se sodovkou je slušný architekt, ke všemu ještě z RaJe (hlas za plentou šatny: "Teda, představte si ten vodvaz, jak sem přijde ministr restaurací inkognito jako zemědělec a padne do rukou vrchnímu v nějakým takovýmhle špičkovým momentu!")

Na pódiu štafle, pár fotografií, malá židlička (dekorace k poezii Lawrence Ferlinghettiho) a Richard Thompkins (intelektuál a zároveň zpěvák amerických lidovek, zabloudivší náhodou do Prahy a zpívající tento týden každý večer ve Viole). Dobrý kytarista, dobrý zpěvák. Preciznost profesionála a bezprostřednost amatéra. Než začne zpívat "Johna Browna", vyzývá obecenstvo, aby refrén zpívalo s ním. Začne a ve třetím taktu se zaškrtí fistulí. Okamžitě přestane, klukovsky se omluví a začne v jiné tónině. Tím jsou ledy (jestli vůbec nějaké byly) definitivně prolomeny. Stařičké "Glory Hallellujah ?" zpívá celá Viola. Tiše, ale přece.

Označení "vinárna poezie" se octlo dokonce i na nových účtenkách používaných ve

Viole. Čekám, kdy bude učiněno spravedlnosti zadost a začne se konečně říkat "vinárna poezie a džezu". Džez ve Viole není pouhou hudební vložkou, jejíž atraktivnost má zajistit akumulaci poezie, nýbrž svébytným uměleckým projevem, který v sousedství poezie nemá proč trpět komplexem méněcennosti. Tato skutečnost zajistila Viole výlučné postavení ve stále vzrůstající záplavě malých scén. V prvním měsíci své existence žila Viola dvojím životem - přesně ve stylu soudruh Jekyll a pan Hyde. Po představení se z divadla poezie stávala zase stará průměrná vinárna s nočním provozem. Dva starší pánové vylévali do místnosti z klavíru a houslí útulnou směs tang tak jako dříve, u baru se tak jako dřív bavili pološmelhauzovští štamgasti a člověk se pracně pokoušel aspoň trochu si urovnat v hlavě ten šokující sestřih Gregory Corsa a Lehára. Groteskní situace naštěstí netrvala dlouho. Po několika prvních, skutečně náhodných a improvizovaných jam-sessions se džez po představení stal ve Viole dobrým zvykem. Noční Viola začala prakticky plnit funkci oficiálně zatím neexistujícího džezového klubu. S ročním odstupem je možno bez nadsázky tvrdit, že ve Viole se průměrně objevuje větší množství dobrého džezu než ve všech nahrávacích studiích Čs. rozhlasu dohromady. To není paradox, to je typický znak džezu, který (snad pro svoje poměrné mládí) se nejvíc ze všech druhů umění vzpírá chomoutu oficiálnosti. Z toho dobrého, co jam-sessions ve Viole přinesly, bych si chtěl všimnout několika jmen. Skutečným objevem je trio kytaristy Rudolfa Daška. Doprovázen přesným a decentním Milanem Máderem na bicí a spolehlivým Jiřím Mrázem na basu hraje Dašek výborný moderní džez, připomínající trochu v základě stylu Barney Kessela. Jeho technika je přinejmenším (!) suverénní, ale nikdy to není okázalé "producírování se". Dašek má vždy tolik invence, že ji technikou nahrazovat nemusí. S triem téměř pravidelně hostuje Jiří Stivín na altsaxofon a Jiří Kaniak na hoboj. Stivínova úroveň stoupá od vystoupení k vystoupení, v poslední době přidal k hard-bopovému frázování krásný parkerovský tón a z tohoto spojení se snaží vytvořit osobitý výraz. Jiří Kaniak studuje na AMU na hoboj - odtud jeho technika a tón. Stylově se zdá trochu poučen Coltraenovým sopránsaxofonem. Ze skladeb, které hrává s triem R. Daška, rozhodně stojí za zmínku Kaniakova parafráze Dusíkovy sonatiny pro klavír.

Sympatická dívka platí. Dělá to deset korun, deset haléřů. Dívka podává paní Patočkově desetikorunu a pak ještě korunu. Paní Patočková zavrtí hlavou, vrací jí korunu a říká s mírným, kamarádským úsměvem: "Ne, to nechte, to je dobrý." Bíbráč po mé pravici říká užasle: "Člověče, to je divný, slyšet vod personálu - Ne, to je dobrý -." Hubený kluk v pruhovaném tričku ho okamžitě sejme: "To není personál, příteli, to je paní Patočková!"

Sleduji Luďka Hulana, jak pokládá basu a klidně, bez jediného showmanského gesta, jde přes malé pódium k mikrofonu. Buben a piano v basech ostře, skoro tradičně, vytloukají čtyři doby, zatímco pravá, sklouzávající ruka Rudolfa Rokla znovu a znovu připomíná, že anglické slovo"soul" znamená česky "duši", a vtom už Hulan začíná zpívat. Obrovské, kruté, upřímné blues. Propadám se do tohoto smutného křiku a bezvýhradně věřím každému zachvění vzlétajícího ochraptělého hlasu. Když se zalykavým glizandem vracel k tónice, letmo jsem se rozhlédl kolem. Převážná většina těchto posluchačů patří ke generaci, do jejíhož souhrnného kádrového posudku bylo úředně zanešeno slovo "citová povrchnost". Ano, převážná většina z nás, kteří tu sedíme, bojíce se pohnout dokud skladba neskončí, patří k této generaci.

Před setmělou Slávií se šouravě zastavuje šest postav. Tři muži hulákají, tři se chichotají. "Tak jdeme do Violy, ne?" říká kudrnatý fešák a točí deštníkem. "Nó, pojďte, pojďte do Violy!" šveholí dívčím hláskem jedna z žen. "A je tam nějaká hudba?" ptá se druhá. "Ale já bych chtěla gin-fizz! Budou tam mít gin-fizz?" Po chvíli ujišťování se začnou pohybovat směrem k Viole. "Sakra, to je škoda, že u toho Malvaze tak brzo končej," povzdechne si jeden z těch mužných stínů.

Voda načichlá nikotinem

Duše načichlé Ginsbergem

ale hlavy a myšlenky pronikavě

zavánějí gulmou

Předevčírem když jsem naposledy spal

viděl jsem Panenku Marii krásnou

v modrej a zlatej záři neónů betlehémskejch

stopovat kadilak s diplomatickou značkou

A v mokrým písku koledoval džez

svejch dvanáct taktů k poctě toho hocha

kterej už jednou musí přece přijít

si zadžemovat do tohodle světa

a kterej prej (!) pak všechny naše sraby

tu džentlemensky vodehraje za nás

Trio R.Daška hraje známou mollovou skladbu Johna Lewise "*Django*" (rekviem za kytaristu Django Rienhardta). Kolem stolu před pódiem skupina mladých německých turistů září

zdravím jak reklama na nějaké zaručeně plnotučné mléko. Jó, kdyby jen zářili! Oni se baví, namouduši, oni se baví! A jak! To je zas radosti v malé chaloupce pod horami, že? Lístky do Alhambry na devizovatý polostriptýz už zřejmě nebyly k sehnání, tak se hoši zatoulali do Violy. Vždyť na to mají, ne? Hospodářské zázraky jsou odedávna nejdůležitějším druhem zázraků. Pan vrchní (nastaviv tvář do polohy konstantní spolehlivosti) doslova

p o l e t u j e. Tóny Lewisova rekviem (pro každého, kdo aspoň trochu přičichl k džezu, skoro posvátné) pomalu dodýchávají v rozverném "Njá, pünktlich!" Chci být objektivní a říkám si, že třeba i tihle návštěvníci zakončující ve Viole své lapidární poznání Československa (tedy Račanské panoramato, Karlštejn a v poslední době i Viola) mají docela rádi džez, ale že si ho třeba jen trochu jinak představují. Pak mi dá ovšem moc práce nejít za Daškem a nepožádat ho, aby zahrál (samozřejmě že procítěně a dvojhlasně) "Ó Tannenbaum, ó Tannenbaum ?" Obracím se k přátelům a spojenými silami se snažíme vysvětlit zamračené Andrée Appercélleové, básnířce z Grenoblu, že ti rámusiví manekýni vpředu nejsou Češi, ale zahraniční turisté. Po chvíli přikývne, moc prima se usměje (kdybych nevěděl, odkud je, řekl bych, že to má z francouzských filmů), vezme prázdnou láhev z našeho stolu a sugestivně naznačuje úder po hlavě. Směr: stůl před pódiem. Zdlouhavě vysvětlujeme, že máme jen jednu láhev a tamtěch, že je asi patnáct. (Při památce Charlie Parkera a Bessie Smithové přísahám, že nešlo o zaujetí nacionální, ale etické).

Schválně se zkuste někoho zeptat na návštěvnictvo Violy. Většina dotázaných odpoví: "Skoro samá snobárna!" Důkazy celkem nikdo neuvádí. Zeptejte se několika návštěvníků Violy, co si myslí o těch ostatních. Pokud nepůjde o jejich známé, je pravděpodobné, že odpověď bude znít: "Snobi!" Trochu to připomíná vosu, kterou jste přitlačili sirkou, a ona, hledajíc záchranu, vráží žihadlo do vlastního zadku. Stručné a přehledné hodnocení intelektuální úrovně podle návodu: "Snobové jsou všichni, co čtou Světovku. Kromě mne!" S dělením na snoby a nesnoby zřejmě dlouho nelze vydržet. Ostatně - geniální plán na vyhubení snobů ještě nikdo nevymyslel. A jestli vymyslel, tak neprovedl. Proč tedy něco takového žádat právě na Viole? (Existuje vůbec nějaký vrátný, který na první pohled pozná snoba?)

Vytýká se Viole, že se z ní po půlnoci stává rejdiště nekalých živlů. Je však otázka, co s tím. Kolektiv Violy je první, kdo si ji klade. Ano, filtrace návštěvníků u vchodu je možná, ale jak rozeznat básníka (zatím třeba neznámého od gaunera, když mají náhodou oba na sobě plátěné

kalhoty? A když první nemá na čele nalepeno bibliofilské vydání své poslední poémy a druhý nemá tamtéž připevněnou upilovanou brokovnici a tři mačety? Filtrace podle kabátu je neproveditelná. Tedy to zkusit se zvýšeným vstupným? Ale tím se vyloučí právě ta část mládeže, která dnes tvoří nadpoloviční většinu obecenstva a z Violy se stane klub těch, kteří na to budou mít. Tedy zřejmě starších pánů, v kultuře zběhlých a úspěšných. A několik těch "beatniků", kteří pravidelně docházejí k baru do Violy dokumentovat svoji grandiózní "zbitost" a kterým rádobysanktusácká nekonformnost nebrání přijmout sem tam nějakou korunu právě od toho státu, na který ostentativně nadávají. Tento způsob filtrace je také nemožný. Co tedy dělat?

Snad si trochu uvědomit, že po spravedlivém sečtení všech kladných a záporných hodnot Violy nám na účtence s označením "Viola - vinárna poezie" zbyde vysoce převažující kladná hodnota - šíření poezie. V souhlase s tím si dovolím citovat na závěr Jiřího Ostermana" "Žádná ze všech negativních zkušeností, které jsem tu získal, mě nedokázala přesvědčit, že se tohleto nedá dělat v hospodě!" (tohleto = infekční šíření poezie)

Zdroj: převzato z časopisu Tvář, č.7/1964